



## Opis prezentacji do map.

Celem prezentacji jest zwięźle przedstawienie złożoności historii Śląska, poprzez przedstawienie przynależności państwowej tych ziem na przestrzeni dziejów. Numery akapitów odpowiadają numerom wyświetlanych map.

### 1. Początki

Początki osadnictwa na terytoriach Górnego Śląska datuje się na IV-V w. Jednak o Słowianach na tych ziemiach można mówić dopiero od pierwszej połowy VII w. Pierwszy opis grup ludnościowych na Śląsku pojawia się dopiero u Geografa Bawarskiego w IX w., który wymienia z nazwy plemiona Gołęszyców (5 grodów, okolice Raciborza), Opolan (20 grodów, okolice Opola), Ślęzan (15 grodów, okolice Wrocławia), Dziadoszan (20 grodów, okolice Głogowa). Dokument praski z 1086 roku wspomina jeszcze o Trzebowianach i Bobrzanach. Istnieją różne teorie dotyczące etymologii nazwy terenu. Obecnie najpopularniejszą tezą jest taka, że nazwa pochodzi od góry Ślęza mieszczącej się na Dolnym Śląsku. Uważa się, że od tego masywu nazwano plemię Ślęzan oraz rzekę nieopodal szczytu. W czasie obecności plemion słowian na terytorium GŚ możemy dostrzec, że plemiona ulegały wpływom awarskim i wpływom karolińskim.

### 2. Wielkie Morawy ok. 890/900 – 906/907





Około 820 roku książę słowiański Mojmir założył Państwo Wielkomorawskie. Jego następcy konsekwentnie powiększali terytorium państwa o nowe zdobycze: tereny Słowacji, Panonii, Serbów łużyckich oraz południowe ziemie dzisiejszej Polski, w tym również Śląsk. Książę Rościsław przyjął chrześcijaństwo w obrządku wschodnim i zaczął krzewić chrześcijaństwo na podbitych ziemiach m.in. poprzez św. Cyryla i Metodego. W ten sposób ziemie Śląskie zostały schryścianizowane o wiele wcześniej od innych ziem polskich, jednakże była to chrystianizacja w obrządku greckim z użyciem słowiańskiego języka w liturgii. Państwo Wielkomorawskie upadło wskutek najazdów Węgrów.

### 3. Czechy 906/907 – 990

Upadek Państwa Wielkomorawskiego wykorzystało możnowładztwo czeskie, tworząc własne państwo, pod którego wpływy dostał się również Śląsk. Wówczas nastąpiła też druga misja chrystianizacyjna na Śląsk, w obrządku łacińskim, gdyż Czesi byli pod zwierzchnictwem kościoła z Niemiec. Jednym z wysłanników na Śląsk był św. Wojciech, który później również chrystianizował Polskę.

### 4. Polska 990 – 1335

Pierwszy historyczny władca Polski, Mieszko I, wykorzystał spór czesko-niemiecki i przejął Śląsk od Czechów. Można sądzić, iż był to proces zupełnie naturalny – kulturowo i językowo śląskie plemiona były bliższe Polanom niż Czechom, poza tym Śląsk od Czech oddzielały góry). Warto wspomnieć, że w średniowieczu Śląskiem nazywano dzisiejszy Śląsk Dolny i

ORGANIZATOR



INSTYTUT  
RODZIŃSKIEGO

FINANSOWANIE



DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MUZEUM HISTORII POLSKI  
W WARSZAWIE W RAMACH PROGRAMU "PATRIOTYZM JUTRA"

Ministerstwo  
Kultury  
Dziedzictwa  
Narodowego  
i Sportu



PA  
TRIO  
TYŻM  
JUTRA

PATRONAT



WOJEWODA ŚLĄSKI



KURATORSHIP OŚWIATY  
w Katowicach



Województwo  
Śląskie



Honorowy patronat  
Marszałka Województwa Śląskiego  
Jakuba Chelstowskiego



Instytut Regionalny  
Przewodni Michał Kozłowski



Muzeum  
Powstań  
Śląskich  
ŚWIĘTOCHŁOWICE



INSTITUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ



Muzeum  
Górnośląskie  
w Bytomiu



Środkowy, a terytoria Górnego Śląska określano jako Opolszczyznę. Rozszerzenie nomenklatury na terytorium GŚ dokonało się w XV w. Śląsk był częścią państwa piastów. Trudniejsza sytuacja nastąpiła za czasów rozbicia dzielnicowego. W wyniku sytuacji politycznej spadł prestiż państwa polskiego, a zwaśnieni władcy rywalizowali o wpływy. Książęta Śląscy mieli możliwość nawet zjednoczenia ziem polskich, jednak proces ten przerwał najazd Mongołów. W wyniku przegranej bitwy pod Legnicą w 1241 roku doszło do śmierci Henryka Pobożnego i do podziału dzielnic śląskiej pomiędzy jego spadkobierców. Kolejne pokolenia książąt śląskich doprowadziły do dużego rozdrobnienia tych terenów, a słabi władcy zaczęli składać hołd lenny na rzecz Króla Czech. Gdy Królestwo Polskie jednoczyło się za panowania Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego, Śląsk nie mógł zostać włączony do zjednoczonego Królestwa Polskiego właśnie przez zwierzchnictwo lenne Czech, zaś Kazimierz Wielki umacniając swoją pozycję w słabym jeszcze Królestwie Polskim, zabiegając o poparcie Czech, zrzekł się praw do Śląska w 1335 roku.

## 5. Czechy 1335 – 1526

Królowie czescy zaczęli wiązanie ziem śląskich z Czechami, co skutkowało swego rodzaju polityką germanizacyjną. Ze zniemczonych Czech napływały zniemczone elity świeckie i kościelne, jednak ta polityka była dokuczliwa również dla samych Czechów, czego dowodem są chociażby wystąpienia Jana Husa, który to łącząc własną doktrynę teologiczną ze swego rodzaju patriotyzmem doprowadził do konfliktu zwanego wojnami husyckimi. Walki dotknęły również Śląsk, gdzie na wieki pozostała pamięć o plądrowaniu i paleniu miast i wsi przez husytów i ich przeciwników. W XIV wieku doszło do utworzenia się związków książęcych, które doprowadziły do powstania sejmu śląskiego. Po śmierci Ludwika

ORGANIZATOR



INSTYTUT  
RÓDZIŃSKIEGO

FINANSOWANIE



DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MUZEUM HISTORII POLSKI  
W WARSZAWIE W RAMACH PROGRAMU "PATRIOTYZM JUTRA"

Ministerstwo  
Kultury  
Dziedzictwa  
Narodowego  
i Sportu



PATRIOTYZM  
JUTRA

PATRONAT



WOJEWODA ŚLĄSKI



KURATORSTWO OŚWIATY  
w Katowicach



Województwo  
Śląskie



Wiceprezydent  
Prezydenta Miasta Katowice



GLIWICE

Honorowy patronat  
Marszałka Województwa Śląskiego  
Jakuba Chelstowskiego



Muzeum  
Powstań  
Śląskich  
ŚWIĘTOCHŁOWICE



INSTYTUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ



Muzeum  
Górnośląskie  
w Bytomiu



Jagiellończyka, króla Czech i Węgier, jego ziemie przypadły Austrii.

## 6. Austria 1526 -1740

W tym okresie na Śląsk docierały nowe wyznania protestanckie, jednak katolicycy Habsburgowie prowadzili politykę eliminującą protestantów z ich ziem. Było to jedną z przyczyn wojny trzydziestoletniej, która dla Śląska oznaczała wieloletnie plądrowania, zniszczenia i gwałty dokonywane przez armie katolickie i protestanckie. Panowanie Austrii charakteryzowało się licznymi wojnami, brakiem stabilności, upadkiem gospodarczym, ale z drugiej strony nie można tu mówić o jakiejś szczególnej polityce germanizacyjnej. Poprzez układy polityczne i bezpotomną śmierć jednego z książąt śląski doszło do przekazania księstwa zatorskiego i oświęcimskiego państwu z polskiemu.

## 7. Prusy/Niemcy 1740 – 1922

Wykorzystując zamieszanie polityczne związane ze słabą pozycją Marii Teresy na tronie austriackim doszło do wojny o sukcesję austriacką w czasie której pruski król Fryderyk II Wielki, zdobył Śląsk, za wyjątkiem dawnego Księstwa Cieszyńskiego (które należało do Austrii do 1918r.). Zdobywanie Śląska wzmacniało prestiż rosnących w siłę Prus. Był to okres szybkiego rozwoju gospodarczego ziem. Śląsk z mało znaczącej prowincji austriackiej stał się jednym z ważniejszych pruskich regionów. Sprowadzanie niemieckich elit i kolonistów, jak również obowiązek szkolny przyczyniły się do germanizacji. Na przełomie XVIII i XIX wieku na Dolnym Śląsku było zaledwie 20% ludności polskiej, inaczej było na Górnym Śląsku, zwłaszcza na wsiach. Jeszcze ponad 70 lat (dokładnie w 1814 r.) od wcielenia



Górnego Śląska do Prus i rozpoczęcia akcji germanizacyjnej i kolonizacyjnej procentowy udział Polaków na tym obszarze wynosił 72%. Ważną rolę w germanizacji Górnego Śląska odegrała akcja osadnicza, tak zwana kolonizacja fryderycjańska. W samym tylko roku 1763 osiedlono na Górnym Śląsku 61 tysięcy, zaś przez następne 40 lat około 110 000 Niemców. Po I WŚ wskutek Powstań Śląskich, postanowień Traktatu Wersalskiego (88 pkt traktatu) i plebiscytu, część Górnego Śląska przypadła Państwu Polskiemu.

## 8. Polska 1922 – 1939

Po plebiscycie ok. 30% ziem Górnego Śląska znalazło się w granicach Polski. Z tych ziem oraz z części Śląska Cieszyńskiego odzyskanego od Czech utworzono Województwo Śląskie ze stolicą w Katowicach. Województwo to było najmniejsze w kraju (1,1% powierzchni), ale przez fakt wysokiego uprzemysłowienia i kultury pracy było najbogatszym regionem. Z racji tego, że Górny Śląsk został przyłączony do odrodzonej Polski nieco później, ziemie te otrzymały szeroki zakres autonomii w sprawach wewnętrznych, poprzez własne ustawodawstwo Sejmu Śląskiego.

## 9. Niemcy 1939 – 1945

Po rozpoczęciu II WŚ cały Śląsk stał się częścią III Rzeszy Niemieckiej. Na samym początku, we wrześniu 1939 roku rozliczano się z polskimi patriotami, szczególnie z byłymi powstańcami śląskimi, wielu z nich zamordowano w bestialski sposób. Okres charakteryzował się silną germanizacją, Ślązaków wcielano siłą do Wehrmachtu, jednak wielu



z nich, gdy tylko mogli, uciekali na drugą stronę frontu, walcząc później w Armii Polskiej po stronie Aliantów, szczególnie u gen. Andersa. Koniec wojny zamiast wyzwolenia przyniósł terror, gdyż często Ślązacy byli traktowani przez władzę komunistyczną jak Niemcy i siłą wysiedlani.

## 10. Polska od 1945

Po zakończeniu wojny, Górny i Dolny Śląsk przypadł komunistycznej Polsce. Polaków ze Śląska często wysiedlano, dając ich domy repatriantom zza Buga, co częściowo także przyczyniło się do zatracenia kultury śląskiej na Dolnym Śląsku i w okolicach Opola. Dla komunistycznej władzy Śląsk był żyłą czarnego złota, gdzie w rabunkowy sposób eksploatowano złoża węgla, a nieprzemyślany rozwój przemysłu przyczynił się do znacznej degradacji środowiska i obszarów miejskich. W okresie komunistycznym wykształcił się w całej Polsce stereotyp Śląska, jako brudnego i zdegradowanego regionu.

ORGANIZATOR



INSTYTUT  
RODZIŃSKIEGO

FINANSOWANIE



DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MUZEUM HISTORII POLSKI  
W WARSZAWIE W RAMACH PROGRAMU "PATRIOTYZM JUTRA"

PATRONAT



Honorowy patronat  
Marszałka Województwa Śląskiego  
Jakuba Chelstowskiego



Muzeum  
Powstań  
Śląskich  
ŚWIĘTOCHŁOWICE



INSTYTUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ

Muzeum  
Górnośląskie  
w Bytomiu